

До питання про родовід Огієвських

В матеріалі йдеться про знайомство сім'ї Огієвських з Кролевця з Т. Г. Шевченком. Показаний їх родинний зв'язок з Лазаревськими і Рубісовими з Конотопщини та Грузиненками з Кролевця. Висвітлений внесок Огієвських в розвиток української науки. Вперше доведено співпрацю Володимира Васильовича Огієвського і гідрометслужби України.

Ключові слова: Т. Г. Шевченко, Кролевець, Огієвські, Лазаревські, Конотоп, КПІ, гідрометслужба.

Географічне розташування Кролевця обумовило перебування в місті багатьох відомих особистостей. Двічі відвідував місто, в 1845 і 1859 роках, Тарас Григорович Шевченко. В 1861 році через Кролевець проходив останній шлях поета.

Перебування Шевченка в Кролевці в 1859 році пов'язано з подружжям Дмитра Петровича і Глафіри Матвіївни Огієвських [1], [2]. Авторам видалась цікавою тема походження родини, яка дала Україні видатного гідролога Анатолія Володимировича Огієвського, 120-та річниця від дня народження якого відзначатиметься в поточному році, та мала стосунки з Тарасом Шевченком.

Анатолій Володимирович народився в Стародубі 31 серпня 1894 року. Випускник КПІ, доктор технічних наук, професор [3], [4]. Доля пов'язала Анатолія Володимировича, насамперед, зі столицею України. Але в Кролевці залишився батько, Володимир Дмитрович.

У 80-х роках XIX століття його, студента університету, покарали за участь у заворушеннях і вислали з Києва. Згодом В. Д. Огієвський закінчив природничий факультет Одеського університету. Працював спочатку мировим суддею, а згодом і головою з'їзду мирових суддів. Родина проживала в Тобольській, Чернігівській, Віленській, Ковенській та Мінській губерніях. Після 1917 року сім'я повернулася, з зупинкою в Києві, до Кролевця. Володимир Дмитрович працював в радянських установах до 1924 року, коли вийшов на пенсію. Помер в 1935 році [5], [6].

Огієвські – давній кролевецький рід. Прапрадід Володимира Дмитровича, Григорій Павлович, з 1741 по 1767 роки був кролевецьким сотником. Прадід, Максим Григорович, також. Дід, Петро Максимович, служив колезьким ре-

єстратором. Батько, Дмитро Петрович Огієвський, народився в 1810 році. Мав п'ятеро дітей: Олену, Михайла, Василя, Володимира, Афанасію (Опанасію). В 1859 році, на час відвідин Шевченком, він займав посаду «Уполномоченого по полюбовному размежеванню земель» в Глухівському повіті. Огієвський поступово підіймався кар'єрними шаблями і закінчив службу на посаді Старшого чиновника з особливих доручень при чернігівському губернаторі. Помер 2 жовтня 1871 року [7].

Будинок Огієвських був останнім місцем ночівлі Шевченка в Україні. Деякі дослідники вважають, що Д. П. Огієвський став останнім, з ким розмовляв Шевченко на українській землі в 1859 році [8].

В цілому, історія роду Огієвських детально висвітлена в працях кролевецьких краєзнавців. Автори пропонують зупинитись на конотопській гілці роду – Лазаревських.

Повітовий суддя Матвій Ілліч Лазаревський і його дружина Опанасія, в дівоцтві Лашинська, мали шістьох синів: Василя, Михайла, Федора, Якова, Олександра, Івана і двох доньок – Марію і Глафіру. Глафіра Матвіївна стала дружиною Дмитра Петровича Огієвського.

Будинок Огієвських в Кролевці.
Фото 2014 року.

Шевченко був знайомий з Лазаревськими з 1847 року. Довірливі стосунки були з усією родиною, але в щоденнику від 2 липня 1857 року особливо теплі слова він присвятив Михайлу Матвійовичу: «Пошли, господи, всем людям такую дружбу и такого друга, як Лазаревський...».

Родина Лазаревських впродовж багатьох років була однією з найближчих до Шевченка, надавала йому допомогу. Шевченко називав Лазаревських «братами», в 1848 році присвятив Федору вірша «Згадай мене, брате.» Пізніше Шевченко написав парний портрет братів Федора і Михайла.

Під час повернення в серпні 1859 року з України до Петербурга, Тарас Григорович на три дні зупинявся в маєтку Лазаревських в селі Гиравці (нині Шевченкове Конотопського району). В маєтку на той час проживала мати братів Лазаревських, Опанасія Олексіївна, яку Шевченко називав «рідною, небаченою і щиролюбимою матір'ю.» Під час перебування в Гиравці Шевченко написав її портрет.

25 серпня 1859 року, в супроводі Івана і Федора Лазаревських, Шевченко приїхав до Кролевеця, де зупинявся на ніч в будинку Огієвських. Поета приймала Глафіра Матвіївна, бо господар, Дмитро Петрович, по службі перебував в Глухові. Переночувавши, Шевченко вирушив до Глухова, де зустрівся з Д. П. Огієвським. В 1860 році Глафіра Матвіївна отримала від поета «Кобзар» з дарчим написом: «Глафири Матвеевне Огиевской на память. Т. Шевченко.» Померла Глафіра Матвіївна в 1902 році [9].

На жаль, сьогодні сліди книги загубились. Але краєзнавець Михайло Серженко зробив фотокопію автографа поета ще в той час, коли книга була в Кролевіці [10].

В 1964 році на будинку було встановлено меморіальну дошку з написом: «Тут був Тарас Григорович Шевченко 25-26 серпня 1859 року».

Вдруге доля пов'язала поета з Огієвськими і їх садибою в 1861 році, коли тут зупинялась жалобна процесія, яка супроводжувала труну з прахом поета. Глафіра Матвіївна зняла з труни маленький віночок квітів, який потім довго зберігався в родині.

До рішення перевести тіло поета на батьківщину брати Лазаревські мали безпосередній стосунок, а один з них, Олександр Матвійович, супроводжував його. Є свідчення, що певний час обговорювалось питання про поховання Шевченка в Гиравці [11]. Останні роки життя Шевченка його фінансові справи вів Михайло Лазаревський, який і став розпорядником майна поета в березні 1861 року.

Глафіра Матвіївна
і Дмитро Петрович Огієвські.

Бюст Т. Шевченка
в Кролевіці.

Рис. 5. Кролевець. Родина Огієвських.
Фото близько 1900 року.

Перший ряд: Володимир Володимирович, його мати Катерина Григорівна, у неї на руках Дмитро Володимирович. Далі: Марія Василівна і Василь Васильович (діти Василя Дмитровича і Марії Федотівни).

Другий ряд: Тамара Володимирівна і Анатолій Володимирович (діти Володимира Дмитровича і Катерини Григорівни). *Третій ряд:* Марія Федотівна, Володимир Васильович, Глафіра Матвіївна, Афанасія (Опанасія) Дмитрівна.

Четвертий ряд: Володимир Дмитрович, Мельников (?) (чоловік померлої Олени Дмитрівни), Василь Дмитрович.

Крім Анатолія Володимировича, родина Огієвських дала науці ще декілька визначних вчених:

1. Василь Дмитрович Огієвський. Один з засновників лісової дослідної справи. Народився 1861 року. В 1912-1918 роках завідував кафедрою Петроградського Лісового інституту. В 1919-1921 роках – професор кафедри лісівництва агрономічного відділення Київського політехнічного інституту. Автор методики визначення якості насіння за допомогою приладу, що отримав назву «склянка Огієвського». Досьогодні збереглось урочище «Великий бір» в Собицькому лісництві, де в 1910-1916 роках було висаджено понад 200 географічних варіантів сосни.

Василь Дмитрович
Огієвський.
Фото 1903 року.

Василь Дмитрович літо проводив в опорних пунктах, створених в лісових масивах, а взимку обробляв накопичений матеріал в родинному будинку в Кролевіці.

Як згадував старший син, Володимир Васильович, взимку в помешканні було прохолодно, кутки брались інеєм, бо груби топились соломою. За спогадами меншого сина, Василя Васильовича, батько був надзвичайно вимогливим до роботи, тому приділяв мало уваги власному одягу і постійно ходив в мундирі лісового відомства. Коли щось обмірковував, то швидко ходив взад-вперед по кімнаті.

Василь Дмитрович написав багато наукових праць, підручників. Особливу увагу приділяв проблемі природного поновлення лісу залежно від різних варіантів його вирубки, а також методам боротьби з хрущами [12], [13]. У період УСРР організував курси підготовки працівників лісової галузі, працював в сільськогосподарському лісовому комітеті, був членом комісії з вивчення природних багатств України при Академії наук. Помер в 1921 році [14].

Тісні родинні зв'язки у лихоліття Першої світової війни визначили вектор повернення родини Анатолія Володимировича, не без поради і допомоги дядька, в Україну. Сам Анатолій Володимирович отримав щасливу можливість пов'язати долю з КПІ та гідрологічною наукою.

2. Василь Васильович Огієвський, молодший син Василя Дмитровича. Вчений-лісівник, продовжувач справи батька. Народився в Кролевіці в 1892 році. В 1949–1952 роках був деканом лісогосподарського факультету Лісотехнічної академії. Професор, доктор сільськогосподарських наук. Спеціалізувався на агролісомеліорації, вивчав проблему залісення пісків, автор підручників [15], [16], [17]. Його син, також Василь Васильович, продовжив династію лісівників: доктор сільськогосподарських наук, завідувач кафедрою лісових культур Сибірського технологічного інституту [18].

3. Володимир Васильович Огієвський, старший син Василя Дмитровича. Народився 1890 року на Курщині. Засновник радіотехнічної спеціальності в КПІ, професор, доктор технічних наук, заслужений працівник вищої освіти УРСР. У роки Першої світової війни служив начальником радіостанції 8 армії та Південно-західного фронту [19]. В той же час відповідні посади в метеослужбі обіймав Олексій Вангенгейм, в майбутньому організатор метеослужби СРСР. Очевидно, що вони були знайомі. Це символічно, зважаючи на конотопське коріння обох.

В 1921 році Володимира Васильовича перевели до Києва на посаду начальника військової радіостанції з відповідної посади у Москві. Цього ж року він почав викладати у військовому училищі зв'язку та на електротехнічному факультеті КПІ.

Працюючи з архівними документами початку діяльності метеорологічної служби автори з'ясували, що Володимир Васильович мав до неї безпосередній стосунок. У списку посадового устрою на додаткове підвищення зарплатні співробітників Сільськогосподарського наукового комітету України (СГНКУ) в 1923-1924 роках згадується Агієвський (Огієвський), завідуючий радіостанцією, доцент, який мав ставку по 16 розряду. Метеорологічний відділ входив до СГНКУ. Пізніше він перетворився на метеорологічну секцію, а згодом на Українську метеорологічну службу (Укрмет) [20]. Автори вважають, що Володимир Васильович та Анатолій Володимирович певний час разом працювали в Укрметі.

В 1930 році на базі електротехнічного факультету був створений Київський енергетичний інститут, деканом радіотехнічного факультету якого став В. В. Огієвський. З 1944 до 1962 року

Володимир Васильович очолював відповідний факультет вже в складі КПІ. В. В. Огієвський – кавалер як ще російських, так і радянських орденів: Св. Станіслава 2-го та 3-го ступенів, Св. Анни 3-го і 4-го ступенів, Леніна, Трудового Червоного прапора. Помер в 1979 році.

4. Ія Володимирівна Огієвська, кандидат мистецтвознавства, донька Володимира Васильовича.

Як згадувала Ія Володимирівна, Глафіра Матвіївна Огієвська розповідала своєму внуку Володимирі про зустріч з Шевченком і показувала квіти з його домовини.

Цікаво, що й ця гілка роду Огієвських має конотопське коріння. Баба Ії Володимирівни по лінії матері, Катерина Костянтинівна, була з роду конотопських дворян Рубісових. Рубісови, проживаючи взимку в Києві, що було викликано необхідністю отримання дітьми освіти, здавали помешкання студенту-медику Олександрі Павловичу Грузиненку з Кролевця [21]. Катерина Костянтинівна, ставши дружиною лікаря, все життя мешкала в Кролевці, хоча й була однією з найкращих учениць-піаністок М. Лисенка та закінчила школу малювання М. Мурашка.

За спогадами Ії Володимирівни, її прадід і прабаба, Катерина Михайлівна і Костянтин Миколайович, мали в Конотопі просторий будинок з садом. В родині було чотири доньки і двоє синів: Софія, Олена, Катерина, Ганна, Олексій та Микола.

Костянтин Миколайович Рубісов був чиновником акцизного відомства. Захоплювався

питаннями філософії і математикою. Власним коштом видавав в Конотопі брошури («Мысли о религии, о смерти и доброй жизни», Конотоп, типография кооператоров, 1918). Був автором підручників з математики [22], [23], [24]. Писав на професійну тематику. Ймовірно, був знайомий з Д. Менделєєвим [25]. Помер в перші роки радянської влади в Конотопі.

Сини та двоє зятів (чоловіки Катерини і Ганни) були лікарями. Одного з них, Олексія Рубісова, розстріляли більшовики, а другий, Микола, помер від тифу.

Микола Рубісов впродовж 12 років очолював залізничну лікарню в Конотопі (1905-1917 рр.) [26], був непересічною особистістю і представляв Конотопщину в Другій Державній думі [27]. Весною 1917 року входив до складу Української Центральної Ради [28].

В 1922 році Володимир Васильович Огієвський одружився на Валентині Грузиненко, яку знав з дитинства. Таким чином, в крові Ії Володимирівни тече кров як Лазаревських, так і Рубісових – конотопських дворян.

Р.С. В листопаді 2011 року в будинку Огієвських був відкритий музей ткацтва [29]. Від будинку, в якому зупинявся великий поет і в якому жило не одне покоління Огієвських, залишилась лише назва. Реставраційні роботи були проведені з використанням сучасних матеріалів [30].

Автори висловлюють окрему подяку Ії Володимирівні Огієвській за надані з сімейного архіву фотодокументи та цінні історичні свідчення.

Джерела та література

1. Анісов В., Серета Є. Літопис життя і творчості Т. Г. Шевченка. / К.: Дніпро? 1976. – С.214–329.

2. Жур П. Третя зустріч. Хроніка останньої мандрівки Т. Шевченка на Україну. / К.: Дніпро, 1970. – С. 307.

3. Огієвська І. В., Серебряков О. В., Соколов В. В. Пам'яті Анатолія Володимировича Огієвського // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. Окремий відбиток. – К. – 2012. – Том 1 (26). – С.12.

4. Огієвська І. В. Життєвий і творчий шлях Анатолія Володимировича Огієвського. До 55-річчя від дня смерті. // Праці Центральної геофізичної обсерваторії. – 2007. – №3(17) – С.92 – 101.

5. Огієвський Анатолій Володимирович: Бібліографічний показник. / Уклад. Є. О. Філіпович.

Редкол. А. В. Крива (голова), Є. О. Філіпович, О. С. Дерлюк, В. Є. Перелигіна / Рівне: НУВГП. – 2011. – С.159.

6. Косовець О. О., Довгич М. І., Соколов В. В. Політичні репресії співробітників гідрометслужби УСРР – УРСР у 1930 – 1940-х рр. // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД- КГБ. – Київ-Харків. 2010, №2(35). – С.180–212.

7. Карась А. З історії Сумщини. Історичні нариси / К.: СМП «АВЕРС» – 2006. – С.104.

8. Тарас Шевченко і Сумщина: Збірник. / Суми: Ред. – вид. відділ облуправління по пресі. – 1993. – С. 104.

9. Лазаревський О.О. Pro domo sua (Про дом мой). / М.: Мегалон. – 1999. – С. 148.

10. Карась А. Вказ. праця.
11. Забіяка І.М. Шевченко та Лазаревські / Електронний ресурс. Режим доступу: <http://konotophistory.com.ua/history/spogadi5.php>
12. Огієвський В. Д. Возобновление дуба посредством густой культуры местами. / С.-Пб.: тип. М. Квара, 1912. – С.37.
13. Огієвський В. Д. Наставление к борьбе с майским хрущем / С.-Пб.: тип. «Сел. вестн.». – 1912. – С.30.
14. Нестеренко П. Сосни професора Огієвського // Сільські вісті. – 2010. – № 61.
15. Огієвський В. В. Лесные питомники и культуры / М. – Л.: Сельхозгиз, 1954. – С.332.
16. Огієвський В. В. Технические и пищевые лесные деревья и кустарники / М. – Л.: Гослесбуиздат. – 1949. – С. 76.
17. Марийская история в лицах. Электронный ресурс. Режим доступу: http://marihistory.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=483:2011-04-17-14-39-54&catid=48:2011-01-01-15-41-23&Itemid=156
18. Огієвський В. В. Искусственное лесоразведение в Сибири / М.: Гослесбуиздат, 1962. – С. 175.
19. Ільченко М. Ю. Огієвський Володимир Васильович. Платан професора. / Електронний ресурс. Режим доступу: <http://kpi.ua/ogiyevsky>
20. Державний архів вищих органів влади і управління України, ф. 27, оп. 4, арк. 32.
21. Огієвська І. В. Подорож до Кролевця. / Електронний ресурс. Режим доступу: dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle...Ogievska.pdf?...
22. Рубисов К. Пособие для нагляд. преподавания арифметики. / С.-Пб.: тип. А. Головачова, 1868. – С.148.
23. Рубисов К. Теория пропорциональных величин для учеников гимназий / Чернигов: тип. М. Б. Шапиры, 1864. – С.22.
24. Рубисов К. Арифметика. Систематич. общ. Курс / С.-Пб.: Черкесов, 1873. – С.191.
25. Основные данные практической алкоометрии и их применение. По науч. исслед. удел. Весов растворов спирта Д.И. Менделеева. [Сост. К.Н. Рубисов]. – С.-Пб.: тип. М. М. Стасюлевича. – 1897. – С.195.
26. Нікітін В., Драло П. Відділкова лікарня / Електронний ресурс. Режим доступу: <http://konotophistory.com.ua/history/likarnya1.php>
27. Бойович М.М. Члени Державної думи (портрети і біографії). Друге скликання. (1907-.) / М.: Типографія Т-ва І. Д. Сытина. – 1907. – С. 519.
28. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У двох томах. Том 1. 4 березня – 9 грудня 1917 року. / Упор.: В. Ф. Верстюк, О. Д. Бойко, Ю. М. Гамрецький, Г. М. Михайличенко та ін. / К.: Наукова думка. – 1996. – С. 586.
29. У Кролевці урочисто відкрито музей ткацтва / Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.oblrada.sumy.ua/images/stories/galleries/20111121-bo/01.jpg>
30. Обновляем уничтожая? / Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.shans.com.ua/?m=nr&id=41637&in=377>

Виктор Соколов, Андрей Куцый, Святослав Куцый

К вопросу о родословной Огиевских

В материале идет речь о знакомстве семьи Огиевских из Кролевца с Т. Г. Шевченко. Показаны их родственные связи с Лазаревскими и Рубисовыми с Конотопщины и Грузиненками из Кролевца. Освещен вклад Огиевских в развитие украинской науки. Впервые показано сотрудничество Владимира Васильевича Огиевского и гидрометслужбы Украины.

Ключевые слова: Т. Г. Шевченко, Кролевец, Огиевские, Лазаревские, Конотоп, КПИ, гидрометслужба.

Viktor Sokolov, Andriy Kutsy, Svyatoslav Kutsy

To the question of the Ogievskiys ancestry

The article represents the acquaintance of the Ogievskiys from Krolevets with T.G. Shevchenko, shows their relationship with the Lazarevskiys and the Rubisovs from Konotop District and the Gruzinenkos from Krolevets. It depicts the contribution made by the Ogievskiys to the development of Ukrainian science. For the first time here is described the cooperation of Vladimir Vasilyevich Ogievskiy with the Hydrometeorological Service of Ukraine.

Key words: T.G. Shevchenko, Krolevets, the Ogievskiys, the Lazarevskiys, Konotop, KPI, Hydrometeorological Service.